Modul 3 – Učenje v naravi

Ta modul obravnava učenje v naravi, ki je dostopno vzgojiteljicam ter učiteljicam in s katerim otroke seznanijo, od kje prihaja hrana. Predstavljeni so vrtički v vrtcih ali šolah in kako z njimi vzbudimo otrokovo zanimanje za zunanji svet. Navedeni so praktični nasveti za obisk kmetije in česa se otroci iz takega obiska naučijo

Vir: arhiv projekta.

Cilji tega modula so:

Učna enota 1: Prepoznati prednosti učenja v naravi in drugačne možnosti učenja.

Učna enota 2: Opis praktičnih nasvetov za postavitev vrta za majhne otroke.

Učna enota 3: Predstaviti glavne korake za pripravo obiska na kmetiji, vključno z možnostmi financiranja ter skrbjo za zdravje in varnost otrok.

Po zaključku tega modula boste razumeli:

1. Kateri načini učenja v naravi koristijo majhnim otrokom.

2. Kako postaviti vrt za otroke in ga vzdrževati.

3. Kako razčleniti glavne korake za pripravo obiska na kmetiji in kakšne koristi tak obisk nudi otrokom.

Učna enota 1 – Možnosti za učenje v naravi, ki so povezane s prehrano

V tej učni enoti se boste naučili:

1. kateri so pozitivni učinki učenja v naravi na otrokovo telesno in duševno zdravje.

2. kako učenje v naravi pozitivno vpliva na otrokov osebni razvoj.

3. katere možnosti za učenje v naravi obstajajo znotraj ali zunaj območja vrtca in šole.

Predstavitev teme:

V tej učni enoti se boste seznanili s tem, kako učenje v naravi pozitivno vpliva na dobro počutje otroka in na njegove učne sposobnosti. Obstaja več metod učenja v naravi. V ti učni enoti pa predstavljamo najpogosteje uporabljane metode.

Vir: arhiv projekta.

Poglavje 1 – Pozitivni učinki učenja v naravi

Življenjski slog mladih družin se je v primerjavi z družinami izpred dvajset let zelo spremenil. Otroci preživijo več časa pred različnimi zasloni. Pri mlajših od pet let je to po podatkih britanskega časopisa **The Telegraph**, ki povzema študijo Ofcom, kar štiri ure dnevno. Velik del naše zasvojenosti z ekrani predstavljajo mobiteli, razvijemo pa jo že zelo zgodaj. Poglejte si zanimiv kratek govor o tem, kako nas **mobiteli razdružujejo**, ki ga je imel govorec in motivator Simon Sinek.

Poleg tega, da otroci veliko časa preživijo pred zasloni, pojedo tudi več predelane hrane. Ker imajo njihovi starši natrpane delovnike, z otroci ne morejo imeti skupnih družinskih obrokov. Vse to vodi v pojav civilizacijskih bolezni in razne socialne in psihološke težave. Rešitev iz teh tegob je stik z naravo, ki je bil za prejšnje generacije samoumeven. Danes otroci potrebujejo ozaveščene vzgojitelje, učitelje in starše, ki so pripravljeni v svoj urnik vključiti tudi naravo.

Učenje v naravi vpliva pozitivno na otrokov osebnostni razvoj, bodisi posredno ali neposredno. Neposreden pozitivni učinek se odraža v učnih rezultatih, v telesnem in psihološkem zdravju. Posreden učinek pa so koristi otroka na socialnem področju. Vendar tudi učenje zunaj nima nujno pozitivnih koristi in je lahko zelo podobno učenju znotraj vrtca ali šole, če ne znamo izbrati prave lokacije in se odločiti za pridobivanje pravih izkušenj v naravi.

Boljše fizično in psihično zdravje

Učenje v naravi spodbuja razvoj zdravega in aktivnega življenjskega sloga, saj otrokom nudi možnost telesne aktivnosti, prostega gibanja in spodbuja dobro počutje. Mnogokrat je povezano s povečano fizično aktivnostjo, saj obisk pogosto vključuje sprehod in udeležbo v praktičnih, fizičnih aktivnostih. Pozitiven učinek narave na človekovo psihično zdravje je tudi že dolgo časa znanstveno dokazan.

Veliko študij dokazuje, da stik z naravnim okoljem izboljšuje sposobnost otrokove koncentracije. Ugotovili so tudi, da se pri otrocih, ki imajo dostop do zunanjega okolja, zmanjšajo simptomi motenj, kot so npr. ADHD. Narava pripomore tudi k uspešnejšemu premagovanju stresa, anksioznosti ter deluje preventivno.

Osebnostni razvoj

Otroci potrebujejo naravno okolje, ki jim nudi neomejen prostor, kotičke za raziskovanje, preizkušanje, odkrivanje. Igra zunaj spodbuja otrokove veščine reševanja problemov, njihovo kreativnost, ponuja številne možnosti za razvoj domišljije, inovativnosti in iznajdljivosti. Učenje skozi pridelavo in pripravo hrane v najzgodnejših letih je tudi odličen pripomoček za vključevanje migrantskih otrok v novo okolje. Vrtec ali šola predstavljata varno okolje, kjer razvijajo samozavest, se učijo novega jezika in komunikacije v novem okolju. S stikom z otroki in odraslimi se učijo jezika, z zunanjo igro v vrtcu in šoli pa se spoznavajo z okoljem na varen način.

S tako specifičnimi aktivnostmi, kot je vrtnarjenje, se otroci spoznavajo s prehranjevalnimi navadami države gostiteljice. Take aktivnosti lahko pritegnejo tudi njihove starše in so priložnost za predstavitev prehranskih navad in načina pridelave hrane ostalim staršem.

Vir: arhiv projekta.

Razvoj čuta odgovornosti do narave

Otrokove aktivnosti v naravi v otroku spodbujajo razumevanje narave in naklonjenost, ki jo v kasnejšem življenju čuti do nje. V odrasli dobi se to lahko pokaže tudi kot izbira poklica, ki je povezan z ohranjanjem narave.

Znanstveniki so proučevali, kateri vplivi so bili ključni, da so ljudje postali okoljsko osveščeni.V Veliki Britaniji so npr. ugotovili, da so bile najpomembnejše izkušnje z naravo iz otroštva. Kritična starost je običajno mnogo pod 12 let in stik z naravo v tem času močno vpliva na kasnejše pozitivno občutenje do narave in obnašanje do okolja.

Vključevanje majhnih otrok v živi svet okrog njih predstavlja temelj za njihovo kasnejše učenje in razvoj. Obisk na kmetiji bo ustvaril čutno izkušnjo. Otrok bo videl, slišal in zavohal podeželsko okolje. Ker aktivnosti potekajo v živo, mu bodo pomagale razviti prirojen občutek za živali in naravo mnogo bolje kot slikanice s tako vsebino. In ne samo to. Otroci bodo v naravi "pokurili" energijo, ki je v razredu ne morejo, in se obenem še osebnostno razvijali.

Pozitiven vpliv na učne sposobnosti

Narava je prostor, kjer se lahko dogaja mnogo zabavnih aktivnosti, ki pa jih je mogoče zastaviti tako, da ustrezajo učnemu načrtu, npr.:

- pripovedovanje zgodb in pesmice,
- aktivnosti, povezane s štetjem, npr. pobiranje jajčk ali različnih plodov, npr. jagod,
- spoznavanje živali skozi različne aktivnosti – npr. kateri živali pripada določen telesni del,
- lov na zaklad v naravi, ki vključuje še spoznavanje okolja,
- kreativno delo z različnimi materiali: ustvarjanje z različno obarvanimi listi, koščki lubja ...

Vir: arhiv projekta.

Vsakodnevni stik z naravo ima še te učinke na otroke:

- krepi zmožnost osredotočanja in kognitivne sposobnosti,

- izboljšuje akademske sposobnosti (dokazano je, da učenci šol v ZDA, ki imajo učilnice na prostem ali drug voden stik z naravo, dosegajo boljše rezultate pri družboslovnih predmetih, jezikih, umetnosti, znanosti in matematiki),

- izboljša odnos do prehrane (otroci, ki hrano pridelajo sami, jo tudi raje pojedo in verjetnost, da bodo zdrave prehranske navade obdržali skozi življenje je večja),

- izboljšuje socialne stike med otroci,

- povečuje samodisciplino (zelene površine zvišujejo notranji mir in samoobvladovanje, posebej pri dekletih),

- zmanjšuje stres.

Strokovnjaki zelene površine imenujejo kar "vitamin G" in pravijo, da so redni odmerki nujno potrebni za zdravo otroštvo. Vrtci, ki imajo svoj vrtiček ali katere druge zasaditve, kjer otroci opazujejo življenje v zelenem, lahko naredijo za otrokov razvoj mnogo več kot tisti, ki tega nimajo.

Za več informacij preberite članek **Bennefits of Connecting Children with Nature** in brošurico **Every Child Outdoors**. Primer dobre prakse pri nas je tudi **Mreža gozdnih vrtcev in šol**.

Poglavje 2 – Nekatere možnosti učenja v naravi

Izraz "učenje v naravi" obsega množico različnih aktivnosti in možnosti. Lahko poteka na majhnem dvorišču za vrtcem ali na nekoliko večjem vrtu. Če se odločite, da boste zapustili okolje vrtca in otroke peljali na obisk, se paleta možnosti še poveča. Lahko greste na kmetijo, v regijski ali drug naravni park, v lokalni park ali v botanični vrt, v gozd, na obalo, k reki ... Vsa ta okolja nudijo edinstvene možnosti učenja.

Učni vrt v vrtcu

To je čudovit način povezovanja otrok z naravo. Postavite ga v taki velikosti, da bo za vas obvladljiv, torej, kot vam dopuščajo prostor, čas in denar. Dejstvo, da je ob vrtcu vrt, pomeni, da greste lahko tja,kadar je za vas najugodnejše.

Druga prednost je takojšnji dostop do notranjih prostorov vrtca, torej – če se vreme poslabša, se lahko hitro vrnete notri. Karkoli že delate zunaj, lahkoto postane del učenja v igralnici – npr. opazovanje rož ali vrta zunaj se lahko nadaljuje z risanjem notri.

Primeri dobre prakse: **eko vrt v vrtcu Antona Medveda v Kamniku**

Društvo za permakulturo Slovenija, **Kokoši in ribnik v vrtcu Vrhnika, 2018**

Obisk na kmetiji

Skoraj vsi otroci se veselijo takega obiska.Še posebej, če vedo, da bodo videli mladičke, npr. jagenjčke, teličke ali piščančke! Posebej v mestih otroci nimajo dosti možnosti za opazovanje takih živali.Za nekatere bo to morda prvič. Ta nova doživetja lahko kasneje raziskujejo skozi pogovor z vzgojiteljicami o tem, kar so na kmetiji videli, slišali, vohali.

Obisk naravnega parka

Podobno kot obisk na kmetiji tudi obisk naravnega parka nudi številne možnosti opazovanja narave. Mnogo naravnih parkov ima svoje izobraževalne programe, prilagojene starosti obiskovalcev. Z njimi se boste lahko pogovorili o najugodnejši ponudbi za vas. Poleg tega naravni parki obiskovalce seznanjajo tudi z geografskimi, etnološkimi in zgodovinskimi značilnostmi regije ter s posebnostmi parka, zaradi česar velja za zaščiteno območje. Mnogokrat imajo urejene učne poti, po katerih se lahko sprehodite z vodnikom ali brez njega.

Nekaj primerov:

Triglavski narodni park, programi za šole

Ljubljansko Barje, krajinski park, učne poti

Park Škocjanske jame, izobraževalni programi

Naravni rezervat Škocjanski zatok

Morda vam pride prav **seznam naravnih parkov** v Sloveniji.

Vir: arhiv projekta.

Učna enota 2 – Vrtnarjenje v vrtcu ali šoli: Praktični nasveti za postavitev vrta

V tej učni enoti se boste naučili:

1. o čem je potrebno razmisliti, preden začnete s pripravo vrtička v okolici vrtca ali šole.

2. katera so glavna opravila, povezana z vzdrževanjem vrta.

Predstavitev teme:

Vrtnarjenje je dejavnost, pri kateri uživajo ljudje ne glede na starost. Še posebej velike koristi bodo imeli otroci, ki se ob tem tudi zabavajo. Večina otrok na prostem uživa, radi kopljejo po zemlji, se umažejo, ustvarjajo in opazujejo, kako zasajene rastline rastejo.Ob tem, da se v vrtu izobražujejo, se še naučijo novih veščin in razvijajo samozavest. Preden nadaljujemo z učenjem, se poglobite vase in razmislite kaj vam pomeni vrt. V pomoč vam bodo spodnji delovni listi.

Delovni list št1_MO3_kaj vam pomeni vrt_vzgojitelji

Delovni list št1_MO3_kaj vam pomeni vrt_kuhinja

Vir: arhiv projekta.

Poglavje 1 – O čem je potrebno razmisliti, preden začnemo s pripravo vrta?

Če želite, da bi vaš projekt vrt tekel gladko, je potrebno razmisliti o nekaterih ključnih vprašanjih, preden sploh zasadite vile v zemljo. Z vnaprejšnjim razmislekom boste lahko prostor oblikovali tako, da boste na njem lahko posadili kar največ in bodo tudi otroci imeli korist od njega. Preden se lotite, razmislite o naslednjem:

- Skličite sestanek s starši in jim razložite vaše načrte; pojasnite, kakšne prednosti bodo od tovrstnega učenja imeli otroci; povabite jih k sodelovanju.
- Kdo od pedagoškega osebja in zaposlenih bo sodeloval pri tem projektu, kdo bo sestavljal glavno delovno skupino?
- V proces načrtovanja vključite starše in otroke, vprašajte jih, česa si želijo na vrtu.
- Pri delu uporabite tudi izkušnje in znanje staršev.
- Sestavite listo vseh rastlin in ostalih postavitev, ki bi jih želeli imeti na novem vrtu.
- Narišite načrt zasaditvenega prostora in ugotovite, ali lahko posadite vse, kar si želite. Če ne, kaj so vaše prioritete?
- Bolje je začeti z majhnimi koraki. Sčasoma boste pridobivali izkušnje in hkrati širili vrt.
- Poiščite pomoč profesionalcev. Vprašajte za nasvet ali se pridružite kateremu od projektov. To je najlažja pot do uspeha.

Najpomembneje od vsega pa je, da razmislite o naslednjem:

- Kolikšen prostor imate na voljo.
- Kolikšen je vaš budget.
- Kdo bi bili in koliko je lahko vaših prostovoljcev (od vaših zaposlenih do zunanjih podpornikov: starši, stari starši in ostali). Ekovrt je projekt širše skupnosti. Zavedajte se, da z enim ali nekaj posamezniki ne bo preživel. Uspešni vrtovi so projekti zaposlenih in lokalne skupnosti – prostovoljcev in ostalih akterjev.

Vir: arhiv projekta.

Razmislite o prostoru

Vrt lahko zasadite na velikem odprtem prostoru ali pa le gojite zelišča v lončkih na oknu. Kakorkoli se boste odločili, boste morali načrtovati prostor. Ne odrecite se vrtu, če imate na razpolago le majhen prostor. Obstaja mnogo načinov za gojenje rastlin na zelo majhnih prostorih – lahko uporabljate lončke, viseče zabojčke ali vreče, v katere zasadite rastline.Skoraj vedno se najde način.Ko boste načrtovali rastlinske grede, ki so lahko tudi visoke grede, upoštevajte, da morajo biti dosegljive tudi majhnim otrokom in to iz vseh strani, torej do sredine grede. Visoke grede so zelo hvaležna rešitev, če imate na voljo malo prostora, če zemlja ni rodovitna ali če nimate veliko časa, saj so lažje obvladljive.

Pri izbiri prostora za vrt upoštevajte naslednje:

- količino sonca,
- kvaliteto zemlje,

- oskrbo z vodo oz.dostop do nje,
- druge faktorje, kot so: hrup, bližina ceste zaradi onesnaženja, veter, senca ...

Razmislite o budgetu

Delo na vrtu z otroci ima številne koristne učinke: koristno je za zdravje. Poleg tega je odličen pripomoček za učenje. Vrtnarjenje je enako pomembno kot ostale vrste učenja v vrtcu, zato je tudi tu potrebno zagotoviti delovne pripomočke in material. Mogoče boste potrebovali dodatna finančna sredstva in boste morali biti domiselni pri zbiranju. Tu je nekaj predlogov:

- Vsem, ki jih poznate, povejte, da nameravate v vrtcu urediti vrt. Povprašajte jih, ali imajo v svoji vrtni lopi stvari, ki jih ne potrebujejo več in bi jih odstopili – npr. orodje, pripomočke za vrt ...
- Prosite starše, naj se naslednjič, ko gredo v trgovino ali vrtni center, spomnijo tudi na vrt v vrtcu in kupijo kakšno malenkost, npr. seme, vreče za kompost itd.Tako boste imeli vedno polno zalogo.
- Organizirajte aktivnosti za zbiranje denarja, ki bo vaš zagonski kapital.

Razmislite o prostovoljcih

Upravljanje vrta je poleg vsakodnevnih dolžnosti lahko zahtevna naloga. A ker delate v vrtcu, to pomeni, da imate lahko veliko potencialnih pomočnikov, npr. staršev ali članov razširjene družine, ki imajo več časa (stari starši ali ostali). Prav mogoče je, da so nekateri med njimi zelo spretni vrtnarji. Poskusite ali se lahko dogovorite za redno pomoč; ni nujno, da je ta pogosta.

Preden začnete, starše seznanite s svojo namero in sestavite seznam vseh, ki bi želeli pomagati pri začetni pripravi vrta in/ali kasneje pri vzdrževanju.

Pomoč in nasveti drugih ljudi so najboljši vir podpore za vaš vrt in hkrati otroku ponujajo še izkušnje s širšo skupnostjo. Četudi nimate dovolj izkušenj in znanja, lahko začnete z delom in se sproti učite: drug od drugega ali iz ostalih virov. A razmislite, kako boste vključili odrasle, pri katerih nalogah jih boste uporabili – pripravite načrt. V prihodnje bodo nenadomestljiv vir znanja, pomoči in idej za vaš vrt.

Vir: arhiv projekta.

Slovenija je glede ureditve šolskih ekovrtov primer dobre prakse v Evropi. Program Šolski ekovrtovi se izvaja tudi v vrtcih.Nosilec je Inštitut za trajnostni razvoj. Še več koristnih informacij boste našli na njihovi spletni strani. Preberite si

tudi njihov priročnik o postavitvi in skrbi za šolski/vrtčevski ekovrt School Garden Guide (v angleščini). Več informacij in gradiv najdete v Virih.

Več o pozitivnih vplivih, ki jih imajo šolski vrtovi na otroke, preberite v članku Growing Environmental Stewards: The Overall Effect of a School Gardening Program on Environmental Attitudes and Environmental Locus of Control of Different Demographic Groups of Elementary School Children.

Poglavje 2 – Kako upravljati z vrtom

Ko je vrt enkrat postavljen in živi, je potrebna stalna skrb zanj – tako boste imeli zabaven in varen prostor za učenje. Omenili smo že, da se vrtčevski ali šolski vrt malce razlikuje od navadnega. Rastne površine morajo biti namreč dosegljive vsem otrokom. Pred začetkom razmislite še o tem:

- kako boste skrbeli za vrt med šolskim letom in med počitnicami,
- kje boste pridobili orodje in ostale pripomočke,
- katere aktivnosti boste izvajali,
- kako boste poskrbeli za zdravje in varnost na vrtu.

Skrb za vrt med letom in med počitnicami

Ne glejte na čas, ki ga porabite v vrtu kot na "zapravljen" oz. dodaten čas. Skrb za rastline in raziskovanje vrta ponujata veliko priložnosti za učenje. Pomembno je le, da organizirate delo z otroki. Prosite jih, naj vam pomagajo, kjer se le da. Najboljše učne ure so navadno, ko je skupina otrok majhna. Pri pripravi ur načrtujte aktivnosti glede na otrokovo pozornost, ki je kratka, torej – več manjših vaj.

Težava, ki se lahko pojavi, je, kako boste skrbeli za vrt v času počitnic, ko je manj osebja. O tem se pogovorite že vnaprej: s sodelavci in s starši in pripravite delovni načrt oz. dežurstvo, s katerim boste zagotovili, da bodo opravljena najpomembnejša dela, kot je npr. zalivanje. Lahko se tudi odločite za rastline, ki jih med poletjem ni potrebno obirati.

V času počitnic je v vrtcu manj zaposlenih in vam bo dodatna pomoč še kako prav prišla. Organizirajte si delo, da vam bo lažje:

- pripravite seznam ljudi, ki lahko pomagajo, tudi takih, ki jih lahko kličete zaradi posebnih situacij (strokovnjaki, poznavalci); vpišite njihove kontakte,
- delovni načrt z nalogami čez poletje naj visi na vidnem mestu.

Orodje in ostali pripomočki

Otroške pripomočke za vrtnarjenje lahko dobite pri različnih proizvajalcih. Splača se investirati v kvalitetnejše orodje iz lesa in kovine, ker traja dlje od plastičnega. Pomembno je, da sta orodje in oprema v otroški velikosti, ker otroci lahko uspešno in predvsem varno delajo z njim. Spodbujajte jih h kopanju in jim pokažite, katero orodje je zanje primerno. Za majhne otroke je npr. lahko primerna tudi večja žlica. Spodaj je seznam uporabnih pripomočkov. Naj vam ne bo odveč prositi za pomoč lokalnih podjetij. Morda vam vrtni centri ali kmetijske trgovine donirajo katerega od pripomočkov.

Seznam uporabnih pripomočkov za delo na vrtu:

- cvetlični lončki, pladnji, posode,
- kompost,
- zalivalniki in vedra,
- vrtnarske vrvice, trakovi, oporne palice, označevalni listki oz. etikete,
- pripomočki v otroški velikosti,
- rokavice v otroški velikosti,
- povečevalna stekla za opazovanje žuželk, semen in rož.

Vir: arhiv projekta.

Zdravje in varnost na vrtu

Varnost vseh udeleženih otrok je pri skupnem vrtnarjenju zelo pomembna. To seveda ne pomeni, da najmlajši otroci zato ne bi smeli na vrt, saj je zanje odlična priložnost za učenje in zabavo. Vendar je potrebno upoštevati nekatera osnovna pravila o skrbi za zdravje in varnost.

- Preden greste navrt, z otroki postavite osnovna pravila. Poskrbite tudi za ustrezno število odraslih v skupini otrok, da bodo aktivnosti lahko potekale nemoteno.
- Otroci naj bodo primerno oblečeni glede na vremenske razmere in razmere v vrtu – torej nepremočljiva in topla oblačila in obutev. V toplejšem obdobju pa naj bodo zaščiteni pred soncem s pokrivali in sončno kremo.
- Otroci naj delajo z orodjem primerne velikosti, pri čemer se izogibajte ostrih pripomočkov in raznih naprav.
- Pripomočke in orodja hranite na varnem.
- Ne uporabljajte kemičnih sredstev in vrtnarite na ekološki način.
- Shranjevalnikov z vodo ne puščajte nenadzorovanih v bližini majhnih otrok.
- Otroci naj si po prihodu z vrta umijejo roke.Poskrbite tudi za prostor, kjer bodo otroci lahko očistili obutev, ki bo lahko blatna.

Preberite tudi **Priporočila za pridelavno na šolskem ekovrtu** Inštituta za trajnostni razvoj.

Vir: arhiv projekta.

Aktivnosti

Aktivnosti naj bodo prilagojene otrokovi starosti in zmožnostim. Za majhne otroke je npr. primerno polnjenje cvetličnih lončkov z zemljo ali kompostom, ki je enostavno in zabavno. Dobra ideja pri delu na vrtu je tudi postavitev posebnega kotička za kopanje, kjer lahko otroci z orodjem vadijo različne tehnike, npr. kopanje in grabljenje. Tako je manjša možnost, da bodo pri "pravem obdelovanju" poškodovali rastline.

Prav tako je vedno ena od najbolj priljubljenih aktivnosti ustvarjanje z blatom oz. zemljo in izdelovanje potičk, zato pripravite tudi tak kotiček, ki naj bo oddaljen od zasajenih površin.

Ostale enostavne aktivnosti na vrtu so lahko:

- zalivanje vrta,
- kopanje,
- nabiranje rož in zelenjave,
- sajenje zelenjave, sadja in rož v primernem času,
- poskušanje in priprava zdrave hrane, kot je npr. priprava solat,
- ustvarjanje iz semen, rastlin in rož,
- kompostiranje, recikliranje, mulčenje,
- pletje plevela,
- zbiranje semen in sušenje rož.

Delo na vrtu se lepo vključi v učne načrte, kjer se otroci učijo o pomenu zemlje, vode, hranil za rastline, kvaliteti hrane, o biodiverziteti, odpadkih in kroženju snovi ...

Dodatne učne aktivnosti

Dogajanje na vrtu lahko na mnogo načinov povežete z učenjem. Tu je samo nekaj idej:

Poglejte **Delovni list št.2 MO3_zabavne in poucne aktivnosti v vrtu**

Z naslednjim delovnim listom pa povežite aktivnosti o pravljičnih junakih, ki ste jih že imeli v Modulu 2: **Delovni list št.3 MO3_Pravljični junaki_vrt**

Nourish videos – kratki videi o temah, povezanih s trajnostjo in prehrano od njive do krožnika: ekološko, pravična trgovina, priprava hrane, fastfood (izzivi sodobnega sveta).

Učna enota 3 – Obiski na kmetijah: Praktični napotki za pripravo obiska

V tej učni enoti se boste naučili kako:

1. pripraviti obisk na kmetiji - po korakih,

2. raziskati možnosti pridobivanja sredstev,

3. razmisliti o ukrepih za zdravje in varnost pri obisku na kmetiji.

Predstavitev teme:

Obisk na lokalni kmetiji je za otroke čudovita izkušnja. Zanje je to priložnost, da vidijo, slišijo, vohajo in občutijo nova doživetja, da jih navdihne svet narave. Otroci se začno učiti o hrani in od kje prihaja. Doživetja na kmetiji je zelo lahko vključiti v učenje, najbrž pa boste za obisk potrebovali določen budget. Pozorni boste morali biti tudi na varnost in zdravje otrok.

Vir: arhiv projekta.

Poglavje 1 – Pripravite obisk na kmetiji - korak za korakom

1. Najprej pojdite na informativni obisk

Informativni obisk je priložnost, da si ogledate kmetijo in se osebno spoznate s kmetom. Hkrati se z njim pogovorite o vaših željah, zahtevah in začnite načrtovati potek obiska. Ko se peljete na kmetijo, imejte v mislih, da boste tja prišli z avtobusom. Poglejte, ali je cesta primerna, kje boste parkirali in kje bo avtobus obračal, ko boste šli nazaj (avtobus lahko obrne tudi naprej od vasi, če ni možno v vasi). Pri kmetu se pozanimajte tudi, kako je z morebitnimi nevarnostmi za zdravje in z varnostjo otrok; kje ima umivalnike in stranišča? Pomembno je, da si otroci umijejo roke, ko gredo iz kmetije in preden jedo.

S kmetom se pogovorite o aktivnostih, ki jih nameravate izvesti. Lahko vam bo svetoval, ali so izvedljive ali ne in na kakšen način. On najbolje pozna kmetijo in zmožnosti. Prav tako se pogovorite o logističnih podrobnostih: o času prihoda in odhoda. Za vsak slučaj pripravite tudi plan B – v primeru dežja. V nadaljevanju smo vam pripravili kontrolni seznam najpomembnejših točk za pogovor s kmetom, da ne bi česa spregledali.

2. V pripravo obiska vključite otroke

Preden greste na obisk, se z otroki pogovorite, zakaj greste tja. Povejte, kaj bodo videli, kaj delali in česa se bodo se naučili. Če ne vedo, kaj spremljati, jih lahko hitro vsega preveč. Zato je pomembno, da se osredotočijo npr. na živali in rast rastlin oz. karkoli boste izbrali. Otroci bodo videli mnogo živali, a morajo vedeti, da to niso ljubljenčki in se jih ne boža, razen če to kmet dovoli. O tem se je potrebno pogovoriti pred obiskom tudi zaradi varnosti otrok.

Obstaja mnogo aktivnosti, ki jih vzgojitelji in učitelji uporabljajo pred obiskom na kmetiji in s katerimi dobro pripravijo otroke, npr. pogovor o temi pridelave hrane, branje pravljic, petje ...

Vir: arhiv projekta.

3. Prevoz na kmetijo

Pravočasno organizirajte avtobusni prevoz, saj so avtobusi kasneje lahko zasedeni, posebej proti koncu leta, ko poteka

mnogo izletov, obiskov... V drugem poglavju je nanizanih nekaj možnosti prevozov.

4. Primerna oblačila

Razume se, da morajo biti oblačila primerna za kmetijo in vreme. V primeru dežja naj bodo torej nepremočljiva in topla.V primeru sonca pa naj imajo otroci zaščitna pokrivala, zaščitno kremo in dovolj vode.

5. Aktivnosti v vrtcu in šoli po obisku

Obisk na kmetiji se ne sme zaključiti s prihodom v vrtec in šolo, pač pa po njem poteka še mnogo aktivnosti z otroki. Vtise in doživetja lahko npr. širijo med ostale otroke z razstavljenimi risbami, pogovorom in razlago o tem, kaj vse so videli in doživeli, ter še z ostalimi aktivnostmi.

Vir: arhiv projekta.

Ostale izobraževalne aktivnosti - filmi

Obstaja širok nabor izobraževalnih aktivnosti, ki jih lahko izvedete med obiskom kmetije. Na informativnem obisku kmetu povejte, kaj bi radi dosegli, in se z njim dogovorite, kako. Lahko vam bo pomagal z idejami za aktivnosti. Spodaj je nekaj primerov.

Poglavje 2 – Možnosti pridobivanja sredstev in zmanjšanje stroškov obiska

Če je obisk na kmetiji potrebno plačati, to lahko predstavlja težavo. V tem poglavju bomo predstavili nekaj predlogov, ki vam bodo pomagali zmanjšati stroške obiska in prevoza. Pozanimajte se, ali obiske lahko sofinancirajo občine, lokalna podjetja, ki bi jih lahko navedli kot sponzorje, ali javna podjetja, ki podpirajo izobraževanje otrok, zdrav življenjski slog; v

poštev pridejo tudi razpisi.

Preveriti se splača tudi pri zavarovalnicah, ki v zameno lahko razdelijo promocijski material otrokom, ki ga odnesejo domov. Za sredstva lahko zaprosita vrtec in šola ali kmetija; če zaprosi kmetija, naj se pozanima o možnostih, ki obstajajo na kmetijskem področju. Zadnja leta je vse več razpisov, ki podpirajo diverzifikacijo v kmetijstvu. Prijavijo se lahko tudi na razpise Lokalne Akcijske Skupine. Kmetije stroške obiska na kmetiji lahko štejejo v marketing.

Brezplačni obiski

Nekatere kmetije za obisk ne zaračunajo. Mogoče se jim zdi pomembno, da se otroci seznanijo s tem, od kje prihaja hrana. Lahko pa se jim enostavno zdi, da obisk in priprave ne vzamejo toliko časa. Če kmetije za obiske vrtcev ali šol prejmejo državna sredstva, teh ne zaračunajo. Nekatere kmetije ponudijo brezplačne oglede kmetije. Vse ostalo je plačljivo (npr.delavnice kuhanja, peke kruha, sajenja ..). Če obisk lahko vodite sami, brez kmeta, lahko izpogajate nižjo ceno.

Možnost je tudi, da se povežete s kmetijskimi, vrtnarskimi ali gozdarskimi šolami – tudi one imajo svoje urejene vrtove oz. parke in izobraževalne načrte in vam bodo gotovo pripravljene pomagati z ogledi.

Kaj vključuje osnovna cena obiska

Osnovne cene so lahko različne, običajno pa se plača dan obiska. Otroci tam pojedo tudi malico, ki ni nujno iz kmetije. Če kmetija za to ni registrirana, namreč ne sme prodajati hrane in higienski pogoji za pripravo hrane se ne preverjajo. Cena obiska je odvisna od lokacije, vsebine programa oz. ponudbe.

Kontrolni seznam:

- preverite kmetije v okolici, ki so primerne za obisk,
- preverite njihov promocijski material, spletne strani, kjer boste našli program in morda tudi cene, sicer stopite v stik z njimi glede ponudbe,
- pozanimajte se, ali kmetija prejema sredstva, ki bi omogočala brezplačne obiske,
- preverite, kaj vključuje obisk – ali je to le ogled kmetije, ali so tudi dodatne izobraževalne dejavnosti?

Vir: arhiv projekta.

Zmanjšajte stroške prevoza

Če kmetija ni predaleč, se tja lahko podate peš. Med potjo lahko opravite postanek in izvedete še kakšno drugo dejavnost, npr. ustvarjalno aktivnost ali kaj drugega.

Če ste blizu javnega prevoza, je to seveda boljša možnost od najetega prevoza in za skupino se lahko dogovorite za popust. Za kritje stroškov prevoza lahko zaprosite iste deležnike, ki smo jih omenili v začetku poglavja.

Morda so ugodna rešitev tudi šolski avtobusi v času dneva, ko nimajo vožnje – npr. otroke pripeljejo v šolo in imajo potem nekaj prostega časa, ki ga lahko izkoristijo tako, da peljejo vaše otroke na obisk kmetije.

Vir: arhiv projekta.

Pridobivanje sredstev z vrtčevsko ali šolsko tržnico

Pozanimajte se, ali je v vašem vrtcu/šoli mogoče, da bi lokalni kmeti ob določeni prireditvi, kjer so prisotni starši in ostala javnost, postavili stojnice. Za to bi plačali prostovoljni prispevek za najemnino, ki ni treba, da je visok, in bi ga uporabili za take izdatke, kot so obiski kmetij. Za prostovoljne prispevke lahko na svojih stojnicah ponudite tudi izdelke otrok; starši in družina se zanje radi odločijo.

Pridobivanje sredstev s prodajo odrabljenih elektronskih naprav

Ponekod v vrtcih in šolah še vedno zbirajo star papir, vendar velja pomisliti tudi na odrabljeno elektronsko tehnologijo: mobilnike, CD-je, tablice itd. V določenih trgovinah jih odkupijo. Prodate jo lahko tudi na spletu – pozanimajte se v trgovinah s tovrstno opremo, katere so spletne strani, ki so vam lahko v pomoč. Občasno potekajo akcije, kjer tako opremo odkupujejo; pozanimajte se pri ponudnikih. Če zberete veliko odrabljenih elektronskih naprav od več družin, lahko zanje že nekaj dobite.

Vir: arhiv projekta.

Poglavje 3 – Med obiski na kmetiji upoštevajte dobro higiensko prakso

Tako kot vse ostale izobraževalne in rekreativne dejavnosti za otroke tudi obiski na kmetiji niso brez tveganja. Kot povsod zunaj (tu pa še malce bolj), moramo biti pozorni na varnost otrok in tveganja glede okužb.

Ocenite tveganje; pogovorite se s kmetom

Ko boste šli na informativni obisk, preden peljete otroke na kmetijo, se s kmetom pogovorite o tveganjih za otroke. Kmetijo pozna bolje kot vi in vam lahko svetuje. Če je že gostil skupine, ima izkušnje tudi stega področja in ve, kako obisk vpliva na obnašanje živali.

Pred obiskom na kmetiji

Poleg tega da so vse vzgojiteljice in pomočnice seznanjene s potekom in cilji obiska, morajo tudi vedeti, kako ravnati v primeru nesreče. Potek in cilji so zapisani v izvedbenem načrtu. Prav tako je dobro zapisati tudi pravila o ravnanju v primeru nesreče, še posebej, ker so to aktivnosti, ki se bodo dogajale večkrat.

Običajna praksa je tudi, da so starši obveščeni in seznanjeni s potekom obiska, z varnostjo in s plačilom, če je to potrebno.

Vir: arhiv projekta.

Skrb za higieno otrok na obisku kmetije

Kot omenjeno že v prejšnjih poglavjih, si morajo otroci na kmetiji večkrat umiti roke: vsaj preden jedo in pred odhodom, zato je pomembno, da imajo na voljo umivalnike.

Med obiskom in po obisku opozorite otroke, da:

- se držijo dogovorjenih pravil,
- ne poljubljajo živali – to niso hišni ljubljenčki,
- si vedno temeljito umijejo roke po navodilih vzgojiteljice,
- jedo samo hrano, ki so jo prinesli s seboj oz. je namenjena ljudem na za to namenjenem prostoru,
- nikoli ne jedo hrane, ki je padla na tla,
- ne poskušajo živalske krme,
- ne sesajo prstov, svinčnikov in drugih pisal,
- če je mogoče, naj se preobujejo, preden gredo domov, pred vstopom na avtobus.

Otroci naj bodo v skupinah pod nadzorom vzgojiteljic/učiteljic in ne smejo:

- pobirati ali se igrati z raznimi pripomočki, ki so posebej zanimivi in jih lahko najdejo na kmetiji: lopate, vile ...
- plezati – po stenah, ograjah, vratih, živalskih ogradah ....
- biti glasni okrog živali, kričati, ploskati, jih vleči za rep, ušesa, pristopajo naj nežno in mirno, vedno jo prej pokličejo, da jo opozorijo nase,
- loviti, strašiti, nadlegovati živali.

Zanimivost:

Ključni ukrepi

Vrtčevski ali šolski vrt

- V načrtovanje vrta vključite starše. Povejte jim, kakšne koristi bodo imeli otroci od učenja in igre v naravi.

Pozanimajte se, ali je kdo od staršev strokovnjak ali poznavalec na tem področju in ga prosite za pomoč.
- Zapišite osnovna pravila obnašanja na vrtu z otroci. Vedno naj bodo primerno oblečeni.
- Otroci naj imajo orodje primerno njihovi velikosti in starosti, brez ostrih robov. Na vrtu ne uporabljajte orodij na mehanski pogon.
- Otroci naj imajo možnost umivanja rok s toplo vodo, tekočim milom in papirnatimi brisačami. Delo na zemlji je namreč povezano z določenimi tveganji zaradi bakterij, predvsem zaradi živalskega gnoja. Potrebovali boste tudi prostor, kjer lahko operete vrtno orodje.

Obiski na kmetiji

- Poiščite primerne kmetije in pojdite na informativni obisk, da se prepričate, ali lahko izvedete zastavljene aktivnosti. Preverite, ali imajo možnost umivanja rok za otroke.
- Izračunajte ceno celotnega obiska: obiska kmetije in prevoza in razmislite, ali lahko stroške kako znižate.
- Otroci naj gredo na obisk pripravljeni: razložite jim, kaj je njihova naloga. Naj bodo primerno oblečeni in obuti.
- Razmislite, kako boste obisk na kmetiji povezali z aktivnostmi v vrtcu: z zgodbami, ustvarjanjem, pesmicami ...

To še ni vse: preden zaključite se ozrite tudi nase in na svojo komunikacijo. Ali lahko kaj izboljšate? Komunicirate s sodelavci tako, kot bi želeli da oni komunicirajo z vami? Pri razmišljanju si pomagajte z naslednjim delovnim listom:

Delovni list št.4 MO3_Komunikacija za dobro sodelovanje vzgojitelji_kuhinja